

К. Комиссаров, канд. филол. наук, доц.
 Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

КЛАССИФИКАЦИОННЫЕ ПРИЗНАКИ НАРЕЧИЯ И ПРИАКЦИДЕНТНОГО ОПРЕДЕЛЕНИЯ В ЯПОНСКОМ ЯЗЫКЕ

В современном языковедении всё более последовательно различают собственно члены предложения и синтаксемы, и эти два ряда компонентом обнаруживают разную направленность: собственно члены предложения направлены во внутреннюю структуру языка, а синтаксемы – во внешнюю. Синтаксема имеет такие же дифференциальные признаки, как и категориально-семантическое значение слова, от которого она образована, в связи с чем чрезвычайно интересным оказалось проведение параллелей между классификационными признаками приакцидентного определения (連用修飾 /рен'ё:сю:сюоку/) и наречия (副詞 /фукуси/) в японском языке. Результаты исследования представлены в этой статье.

K. Komisarov, PhD in philology, associate professor
 Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

CLASSIFICATION FEATURES OF ADVERBS AND ATTRIBUTES FOR DECLINABLE WORDS IN THE JAPANESE LANGUAGE

Modern linguists begin to distinguish parts of a sentence and syntaxema more and more consistently, and these two series of components exhibit different direction: parts of a sentence are directed to the internal structure of the language, and syntaxema – to its external structure. Syntaxema has the same differential features as categorial-semantic meaning of the word from which it is formed, and therefore it is extremely interesting to draw parallels between classification features of the attribute for declinable words (連用修飾 /ren'yo:shu:shoku/) and the adverb (副詞 /fukushi/) in the Japanese language. Results of the research are presented in this entry.

УДК 81'373.2'581

I. Несина, асп.
 Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

КИТАЙСЬКЕ ПРІЗВИЩЕ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ КУЛЬТУРИ КИТАЮ

У статті розглядаються особливості китайського прізвища як невід'ємного елемента культури Китаю, зокрема визначається важливість прізвища для ідентифікації китайця у соціумі як у самому Китаї, так і за кордоном, подається структура китайського прізвища, проаналізовано географічну приналежність найбільш популярних китайських прізвищ до певних провінцій. Крім того, наведено статистичні дані щодо розповсюдженості певних прізвищ на певних територіях.

Імена людей (антропоніми) – це прізвища та імена людей, терміни спорідненості, які використовуються як звертання, другі імена, прізвиська та псевдоніми [3, с. 81] Прізвище людини є важливим елементом у будь-якій культурі, але особливо важливим воно є для китайців. По всьому світу, де є китайці, ви завжди знайдете китайську спільноту, що базується на місці походження (давні префектури з сучасних провінцій, наприклад, Kwangtung & Tengchew Association), діалектних групах (Hokkien Association, Cantonese Associations), і особливо спільноти, що базуються на прізвищах, наприклад, the Lee Association, the Yap Association.

Прізвище є настільки важливим, що традиційно, на жаль, китайці віддають перевагу синам, а не дочкам, тому що саме сини будуть продовжувати сімейне прізвище, а дочки візьмуть прізвище чоловіка, коли вийдуть заміж. Досить розповсюдженим у старі часи було таке явище: сини з бідних сільських родин брали у дружини дочок із заможних сімей, у яких не було синів. Через бідність і злидні ці сільські сини були змушені втримувати знуцання і приниження, тому що діти у цих подружжях отримували прізвище сім'ї дружини.

Що стосується походження китайських прізвищ, багато давніх прізвищ з'явилися 2000-3000 років тому. Але велика кількість китайських прізвищ офіційно з'явилися 1000-1500 років тому, і багато з них відкопались від створених раніше або злилися. Дуже часто китайське прізвище могло перетворитись у 2–3 нових, або іноді навіть у 5–6.

Деякі прізвища утворилися від назв місць. Інші з назв офіційних посад при дворі імператора. Ще інші давалися імператором улюбленим принцам, успішним генералам, вірним міністрам, патріотичним поетам тощо. як велика честь. Так само були також китайські прізвища, які були створені як покарання, щоб присоромити цілу сім'ю чи клан та усі майбутні покоління.

Серед багатьох китайських прізвищ також ті, які носили династії імператорів: прізвище, яке носили імператори династії Мін (1368–1644) – Чжу (朱); династії

Сун (960 – 1279) – Чжао (趙); династії Тан (618 – 907) – Лі (李); династії Хань (близько 206 до н.е. – 220 до н.е.) – Лю (劉). Отже, багато хто з імператорів носили найбільш розповсюджені китайські прізвища.

Китайські прізвища мають велике значення. Вони є важливим символом китайської культури, що передається від одного покоління до іншого, не тільки у Китаї, але й за його межами. Проте, наприклад, у Японії до реформи Мейджі існувало лише декілька прізвищ. Коли імператор вирішив, що усі японці повинні мати прізвища, більше 80 000 прізвищ з'явилися за короткий період часу, більшість з них не мали давнього походження чи значення і просто позначали місце, як наприклад, Мацущіта (що дослівно означає "під сосною"), Іноуе ("над колодязем") і Танака ("у полі"). Тому японським дослідникам важко віднайти зв'язок між прізвищем і генетикою. [4, с. 42] Навпаки, китайські прізвища несуть генетичний код. Довгий час китайські прізвища передавалися від батька до сина, що означало передачу Y- хромосоми від чоловіка до чоловіка. В результаті, групи, що носили однакове прізвище мали однакову Y- хромосому і гени. Цікаво те, що дослідження показують, що є спадкові хвороби поширені тільки серед носіїв одного прізвища. Це означає, що дані стосовно розповсюдженості прізвищ можуть допомогти у дослідженнях людської генетики.

Проте однакове прізвище не завжди означає приналежність до однієї сім'ї. Більшість китайців дуже радіють, дізнавшись, що новий знайомий носить однакове з ними прізвище, бо вірять у те, що це значить, що, як каже стара приказка, вони "належали до однієї сім'ї 500 років тому", але це не завжди правда. Дослідження свідчать про те, що популярні прізвища можуть мати більше 100 варіантів походження. Наприклад, прізвища Їн і Чжао іноді перетворювались у прізвище Лі, найбільш розповсюджене прізвище у Китаї. Під час правління династії Тан (618–907), Лі, як імперське прізвище, давалося народним засновникам, і навіть під час пізнього князівства Вей (220-265) деякі дворянські прізвища племені Сянбей були також змінені на Лі.

Цікаво те, що перший повний перелік китайських прізвищ був створений самими китайцями у до 400 р. до н.е. Книга містила 504 прізвища, починаючи з перших давніх імператорів Янь і Хуан.

У давні часи на території Китаю існували два типи прізвищ [2, с. 188]:

- 1) родинні імена 姓 [xìng] – сін;
- 2) кланові імена 氏 [shì] – ши.

Сучасні прізвища розвинулися саме з цих двох типів імен. Цікаво те, що в Китаї на той час існувало приблизно сто прізвищ, звідси походить назва простого народу "老百姓 [lǎobǎixìng]", що дослівно перекладається як "стара сотня прізвищ".

Перед періодом Ворогуючих царств (V ст. до н. е.) тільки члени імператорської родини і аристократична еліта могли носити прізвища. Історично також існувала різниця між Сін та Ши. Сін – це були прізвища, які носили члени імператорської родини. Вони зазвичай склалися з ключа 女 (означає жіночу приналежність), що означає, що ці прізвища походили з матриархальних часів, які базувались на материнській лінії. Перед династією Цін (III ст. до н.е.) Китай був переважно феодальною країною. Коли землі почали ділити між спадкоємцями, то створили додаткові прізвища Ши, що позначити більш і менш важливі лінії спадкоємців, незважаючи на те, що вони мали одного предка. Таким чином, шляхетна людина мала два прізвища – Сін та Ши. Піс-

ля того, як Цін Шихуан об'єднав країну у 221 році до н.е., прізвища поступово зійшли до нижчих класів, і різниця між Сін і Ши зникла [1, с. 113].

Китайські прізвища зазвичай односкладові, рідше зустрічаються двоскладові. Двоскладові прізвища пишуться разом. Усі прізвища пишуться з великої літери. Наприклад, 王 [wáng] – Ван, 利 [lì] – Лі – односкладові прізвища, 司马 [sīmǎ] – Сима – двоскладове прізвище.

Згідно з даними останніх досліджень, по всьому Китаю існує близько 4100 прізвищ. Цікаво те, що розповсюдженість прізвищ неоднакова у різних регіонах Китаю. Так, у північному Китаї Ван (王) є найбільш розповсюдженим, таке прізвище мають 9,9% населення. На другому, третьому і четвертому місці відповідно знаходяться Лі (李), Чжан (张/張) і Лю (刘/劉). На півдні найбільш популярним є прізвище Чень (陈/陳), таке прізвище мають 10,6% населення. За ним йдуть Лі (李), Хуан (黄), Лін (林) і Чжан (张/張). У долині річки Янцзи найбільш розповсюдженим прізвищем є Лі (李) – 7,7%, за ним йдуть Ван (王), Чжан (张/張), Чень (陈/陳) і Лю (刘/劉) [7, с. 388].

Дослідження відомого китайського генетика Юань Іда свідчить про те, що майже усі люди з одним прізвищем зазвичай живуть в одній провінції [5, с. 15]. Про це свідчить таблиця, наведена нижче.

Найбільш розповсюджені прізвища у провінціях Китаю

Провінція	Прізвище
Гуандун	Лян (梁), Ло (罗/羅), Куан (广/廣)
Гуансі	Лян (梁), Лу (陆/陸)
Фуцзянь	Чжен (郑/鄭), Лін (林), Се (谢/謝)
Аньхой	Ван (汪)
Цзянсу	Сюй (徐), Чжу (朱)
Чжецзян	Мао (毛), Шень (沈)
Цзянсі	Ху (胡), Ляо (廖);
Хубей	Ху (胡)
Хунань	Тань (谭/譚)
Сичуань	Хе (何), Ден (邓/鄧)
Гуйчжоу	У (吴/吳)
Юньнань	Ян (杨/楊)
Хенань	Чен (程)
Ганьсу	Гао (高)
Нінся	Ван (万/萬)
Шааньсі	Сюе (薛)
Цінхай	Бао (鲍/鮑)
Сінцзян	Ма (马/馬)
Шаньдун	Кун (孔)
Шаньсі	Дун (董) і Го (郭)
Внутрішня Монголія	Пань (潘)
Північно-східний Китай	Юй (于)

Із тисяч прізвищ, які існували і були зафіксовані у історичних текстах доханьської доби, більшість зникли або спростилися. За останні століття деякі двоскладові прізвища втратили один склад. А після спрощення ієрогліфів у 1954 році багато прізвищ були графічно спрощені.

Хоча у китайській мові існує багато прізвищ, найбільш розповсюджених є близько сотні, які складають лише 5% від усіх існуючих, але саме їх мають 85% населення. Найбільш популярними прізвищами на материковому Китаї є Лі (7,9%), Ван (7,4%) і Чжан (7,1%). Разом, це близько 300 мільйонів людей, тобто це найбільш розповсюджені прізвища у світі. У китайській мові

існує вислів 张三李四 (zhāng sān lǐ sì) – дослівно "три Чжани, чотири Лі", що значить "хто-небудь" [7, с. 293].

У 1990 році Юань Іда здійснив дослідження, внаслідок якого виявив, що найпопулярніші 200 китайських прізвищ становлять 96% прізвищ випадково відібраних 174,900 людей. У іншому дослідженні 1987 року [6, с. 12], що поєднало дані з материкового Китаю і Тайваню (разом було опитано близько 570,000 осіб), найпопулярніші 19 прізвищ носить 55,6% населення, а найпопулярніші 100 прізвищ носить 87%. Інше дослідження [5, с. 22] говорить про те, що найпопулярніші 50 прізвищ носить 70% населення Китаю, що підкреслює локальне розповсюдження певних прізвищ на окремих територіях.

Це ілюструє наступна рис. 1.

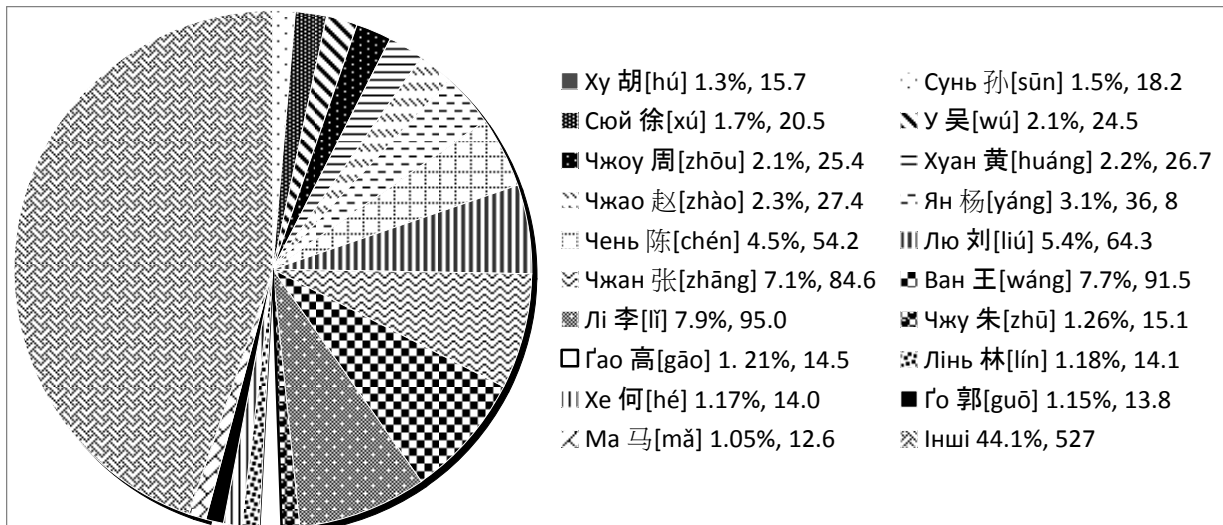

Рис. 1. Китайські прізвища, які носить населення Китаю у процентному та кількісному співвідношеннях

Як ми вже казали, найбільш розповсюдженими китайськими прізвищами є прізвища, що складаються з одного складу. Але до наших часів збереглося приблизно 20 двоскладових прізвища, наприклад Сима (司馬/司马), Чжуґе (諸葛/诸葛), Оуян (歐陽/欧阳), Сито (司徒), але вони не є дуже популярними.

Отже, ми визначили, що прізвище для китайця є культурним маркером – воно є не просто складовою частиною імені людини, воно, завдяки своїй графічній формі та давньому походженню, ідентифікує китайця у соціумі. Більш того, воно виступає символом спорідненості для груп китайців всередині країни за територіальним принципом і особливо за кордоном.

Багато прізвищ у західних країнах також мають давнє походження, але при цьому не мають особливої графічної форми та є необмеженими у кількості. Зрозуміло, що є більш і менш популярні прізвища, але зустріти на Заході двох людей з однаковим прізвищем із різних родин не так легко. Через обмежену кількість китайських прізвищ – 4100 одиниць – зустріти людину з таким самим

прізвищем у Китаї досить легко. Це явище навіть закарбоване у китайській свідомості на рівні приказок, наприклад, ченюй 张三李四 [zhāngsānlisì] – дослівно "три Чжани, чотири Лі", що значить "хто-небудь" або老百姓 [lǎobǎixìng] – дослівно "стара сотня прізвищ", що значить "прості люди". Саме тому проблема передачі китайських прізвищ українською мовою гостро стоїть в умовах зростаючої інтенсивності контактів між Україною та Китаєм.

Список використаних джерел

1. Гуревич И.С. Хрестоматия по истории китайского языка III-XV вв. / И.С. Гуревич, И.Т. Зограф. – М.: Наука, 1982. – 201 с.
2. Концевич Л. Р. Китайские имена собственные и термины в русском тексте (Пособие по транскрипции). – М.: Муравей, 2002. – 262 с.
3. Ковалів Ю. І. Літературознавча енциклопедія. – Т. 1. – К.: Видавничий центр "Академія", 2007. – 608 с.
4. Saeki Shizuka First Name Terms/Shizuka Saeki // Look Japan, 2001, Volume 47, No. 543. – p. 35 – 47.
5. 袁义达中国姓氏统计. – 北京:华夏姓氏源流研究中心, 2006. – 56页.
6. 袁义达中华姓氏大辞典. – 北京: 教育科学出版社, 1996. – 1215 页
7. 袁义达中国姓氏. – 上海: 华东师范大学出版社, 2002. – 560页

Надійшла до редколегії 31.08.12

И. Несина, асп.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

КИТАЙСКАЯ ФАМИЛИЯ КАК ВАЖНЫЙ ЭЛЕМЕНТ КУЛЬТУРЫ КИТАЯ

В статье рассматриваются особенности китайской фамилии как неотъемлемого элемента культуры Китая, а именно определена важность фамилии для идентификации китайца в социуме как в самом Китае, так и за его пределами, подаётся структура китайской фамилии, проанализирована географическая соотнесенность наиболее популярных китайских фамилий и провинций. Кроме того, приведены статистические данные о распространённости определенных фамилий на определенных территориях.

I. Nesyna, PhD Candidate

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

CHINESE SURNAME AS A KEY ELEMENT OF THE CHINESE CULTURE

This article deals with peculiarities of Chinese surnames as an integral part of the Chinese culture. The importance of the identification of the Chinese in society not only in China, but also abroad is defined and the structure of the Chinese surname is described. The geographical belonging of the most popular Chinese surnames to particular provinces is stated. Statistical data about prevalence of certain surnames in certain territories is also given.